

Petőfi az iskolában

A Módszertani Közlemények 1972. 3. számában értesítettük kartársainkat, hogy könyvsorozatunk következő (4.) száma Petőfi az iskolában címmel 1973 elején megjelenik. A könyv amellyel a magunk szerény leherőségeivel élve a nagy költő emléke előtt kívánunk tisztelni — megjelent. E tisztelgés azt jelenti, amit Miklósvári Sándor a könyv bevezetőjében megfogalmazott, hogy „... e kötet szerzői, szerkesztői és bírálói azzal a szándékkal adják át munkájukat az olvasónak, hogy ezzel is hozzájáruljanak Petőfi méltó megünnepléséhez az általános iskolában.” „A nyolc osztályos általános iskolában Petőfi szinte minden osztály tananyagában ott van, mondanivalójával hatni akar, egyértelműen szolgálja a szocialista, általános iskola nevelési-oktatási célkitűzéseit.”

Célunk tehát nem az önmagáért való kegyelet (pedig ez is lehetne), hanem a sokoldalú segítségadás a pedagógusoknak vagy ahogy Hegedűs András tanulmányában megfogalmazta: „... tegyük élő halhatatlanná Petőfi életművét! Nem kegyeletből, hanem művészetének és életpéldájának maig éreje és értéke miatt!” E cél szolgálatában szervezett a Szegedi Tanárképző Főiskola Petőfi Sándor születése 150. évfordulójának megünneplésére nemzetközi tudományos ülésszakot. E kötet magában foglalja az ülésszakon elhangzott előadásokat.

Miklósvári Sándor: Petőfi a ma általános iskolájában című tartalmas bevezetőjében felhívja a figyelmet, „ne legyen olyan általános iskola hazánkban, amelyben valamilyen módon tanárok és tanítványok ne ünnepeznék Petőfit, ne érezzék át, hogy Petőfi a miénk, a ma és a jövő emberé is. Mindannyiunknak tudnunk kell, hogy a szocialista általános iskola nagy-szerű célkitűzésében, a 6—14 évesek emberré formálásának programjában jelen kell lennie, él-nie és hatnia kell Petőfinek, mindenek előtt a jó pedagógus gondolatvilágában, a mindennapi oktató-nevelő munkában, a tanítványokra gyakorolt nevelőhatásban.”

Hegedűs András: Petőfi „élő halhatatlansága” című költői ihletettségű tanulmányának öt alfejezetében a következőkről ír:

- Arany János így tanított Petőfiről a nagykőrösi gimnáziumban;
- Élet és művészet egysége;
- A művészet erkölcsi tett;
- A forradalmár elvhűsége és teljes ember-sége;
- Magyar szabadság — világszabadság.

Nem áll módunkban a tanulmány részletes ismertetése, Petőfit értékelő és gondolatébresztő

gazdagsága miatt csupán az utolsó fejezet néhány mondatát idézzük: „Kosztolányi Dezső pedig Petőfi, a szocialista címen a Szeged és Vidéke 1906. március 28-i számában megjelent írásában arról szövelt, hogy a költő eszméi és a kor szocialistáinak nézetei között semmi rokon vonás nincs, sőt a századforduló szocialistái nem vallhatják magukat Petőfi szellemi örökösének.” „Mi az igazság?” „1846 decemberében Petőfi az Egy gondolat bánt engemet című verse tanúsága szerint vágyta, vízióban mutatta fel a világszabadságot, a rab-szolgá nép síkra lépését pirosuló arccal és piros zászlókkal! De ez a vágy nem volt általános és személytelen. A nagy vízióban a személyes-ségét, konkrét részvételét, cselekvő jelenlétét is hangsúlyozta. De akkor, amikor rászakadt népe-re a közvetlen veszély, amikor az osztrák és az orosz polip az ő népét fojtogatta, egyre inkább a magyar szabadsághoz, az ő népe ügyé-hez tapadtak versei.”

„Petőfi nemzeti küzdelmünket világtörténelmi távlatban tudta nézni! Nem ellentét, hanem egység, összefüggés van Petőfinek a magyar és a világszabadságról vallott gondolataiban. Mai-ságának, élő halhatatlanságának a záloga ebben is található!”

Keszthelyi György: Petőfi tanítás és az újabb kutatások című tanulmányának alfejezetei:

- Petőfi helye az irodalomtanításban;
- Petőfi élete;

A teljesebb életmű felé

- Világkép, életérzés;
- Helytörténeti kutatások, elemzések.

Mind a tanulmány, mind annak alfejezetei gazdag anyagot tárnak az olvasó elé, belőlük a szerző következő gondolatait emelnék ki: „Vannak életművek, amelyek mintha végleg bezárulnának, másokból viszont egyre többet hódít meg magának az ifjúság.” Petőfi természetesen az utóbbira példa. Továbbá: „Az irodalomtanárnak önmaga nevelésében főképp szak-tudományával kell kapcsolatot tartania, hogy tanítványainak a korszerű eredményeket és szemléletet közvetíthesse.”

Dobcsányi Ferenc: Szövegillusztrációs lehetőségek, összedílitások című tanulmányát a következő gondolatokkal indítja: „Abból a megnyugtató valóságból indulnék ki, hogy Petőfi Sándornak, a magyar líra egyik kiemelkedő egyéniségének „szép” és „igaz” költésze-t jelentős helyet foglal el az általános iskola irodalomtanításában. Lapozgatva az olvasóköny-veket, versei, szinte átölelik mind a nyolc osz-tályt. Költőink, íróink közül az ő nevét betű-

zik ki elsőnek az ábécés könyvvel ismerkedő kisiskolásaink, végzős nyolcadikosaink meg lelkeknek lobbanását láthatják felragyogni József Attila »Petőfi tűzét« életét költészetében.”

A tanulmány három alfejezete:

- A kor visszaidézése, amelyben a költő született, élt és alkotott;
- A költő életútjának, emberi alakjának, jellemének plasztikus megrajzolása;
- Petőfi alkotásait illető élményvilág meg-rajzolása.

Erdős János: *Milyen zenei alkotásokat mutathatunk be Petőfi költeményeinek tanításakor* című tanulmánya valóságos példatára a költészet és zene e két „édestestvér” Petőfihez, a népdalhoz, a XIX. és XX. század zeneköltőihez kapcsolódó tudnivalóknak. Közülük is kiemeljük Liszt Ferencet, Bartók Bélát, Kodály Zoltánt, Farkas Ferencet. Ez utóbbiaktól „időben nagy a távolság, de a szellemi magatartás, sőt a forrás is ugyanaz,” állapítja meg a szerző.

Somjai Lászlóné: *A verselemzéshez felhasználató képzőművészeti illusztrációk*. Szerző a vizualitás szerepét hangsúlyozza az ismeretszerzés folyamatában. Segítségével nyomon követhetjük „Milyen volt ő maga?” kérdésre adott válasz történelmi kutatásainak izgalmas, gazdag ismereteket nyújtó útját. Konkrét tanácsokat kap az olvasó a fellelhető illusztrációkról, mint legkézenfekvőbb szemléltetési eszközökről, azok értékéről, a bemutatás főbb szempontjairól, a belső látás képességének kifejlesztéséről stb.

A *Petőfi kép gazdagításának lehetőségei a szakköri munkában*. E gondolat jegyében két tanulmányt ad közre a könyv.

I. *Czuth Béláné: A derű, humor, tréfa Petőfi Sándor életében és költészetében*. A szerző a tanulmányban a következő gondolatmenetet követi:

- A Petőfi-életmű feldolgozás egy éves keretben
- A téma létjogosultságának indoklása
- A témához gyűjtött anyag bemutatása
- Megjegyzések a szakköri munka-jellegéről
- A szakköri munka menetének leírása

II. *Ésik Zoltánné: A szülőföld, a táj ihlető szerepe Petőfi költészetében*. E tanulmányban a szerző két szakköri foglalkozást mutat be részletesen. Az első foglalkozásra javasolt versek élénk vetítik az alföldi tájat; a másodikét pedig azok az irodalmi alkotások, amelyek többnyire a konkrét tájhoz kapcsolódnak. Szerzők alapvetőnek tartják, hogy... „a foglalkozások középpontjába az irodalmi műveket helyezzük, a megközelítésben, a feldolgozásban a tanulók legyenek a főszereplők, a tanár „csak” inspiráljon, irányítson. Inspiráljon a teljes Petőfi megismerésére, éppen ezért kívánja meg, hogy minden tanuló kezében ott legyen a verseskötet.”

Dobcsányi Ferencné: Irodalmi kirándulás Petőfi nyomában. A Szegei Tanárképző Főiskola

I. sz. Gyakorló Iskolája VII. osztályos tanulói-nak egy napot kitevő Kisköröst és Kiskunfélégyházát érintő, évente megismétlődő kirándulásait ismerteti a szerző, mint szervezési forma és bemutatási módszer egységét. Hatékonyására a figyelmet felhívunk — szükségeltlen.

A szomszéd államok magyar anyanyelvű tanulóinak Petőfivel kapcsolatos ismereteiről három tanulmány ad számot:

Balla László: Petőfi tanítása az ukrainai magyar iskolákban

Csanda Sándor: Petőfi tanítása a csehszlovákiai magyar kilencéves alapsiskolákban

Dávid András: Petőfi tanítása a jugoszláviai magyar tanmyelvű iskolában

E három tanulmány értékes hozzájárulás és kiegészítés mindahoz, amit eddig az iskolai Petőfi tanításról tudunk. Ismeretésük nyomán szélesedik a látóhatárunk s erősödik hitünk, Petőfi tényleg „élő halhatatlan”. Talán Dávid András befejező szavaival jellemezhetném legjobban a három tanulmány mondanivalójának summáját: „Végezetül pedig föltehetjük a zárt kérdést is: mit jelent tehát Petőfi a jugoszláviai magyar tanulóknak? Válaszunk nyilvánvalóan nem lehet teljes és minden vonatkozást kimerítő, de abban bizonyosak vagyunk, hogy a jugoszláviai magyar tanulóknak Petőfi elsősorban a világszabadság mindennél hatalmasabb eszméjét jelenti; a tűz márciusának büszke hitét; az emberi és költői gesztusok tökéletes egységét; az emberiség szeretetét; a más népekkel való egyenjogúságot; az ebből következő új tartalmú magyarságudatot; az emelt fővel való járás méltó emberi büszkeségét; és jelenti a költészet és szabadság magasán ragyogó, biztató, iránymutató és öröktűző fáklafényét!”

Bemutattuk tehát a Módszertani Közlemények könyvsorozatának negyedik kötetét *Petőfi az iskolában* címmel. A kötet 10 ívnyi terjedelemben közölt 11 tanulmánya oly gazdag, hogy a tanulmányokból a hozzájuk felsorolt felhasználást és ajánlott irodalomból, zenei és képzőművészeti alkotásokból, illusztrációkból nemcsak az irodalomszakos, az énekszakos és a rajzszakos tanároknak ad gondolatébresztő elméleti és gyakorlati segítséget, hanem minden pedagógusnak.

Ezért hivatkozunk Dobcsányi Ferencné tanulmányának záró mondataira: „Hogy tanári munkánkban mennyi marad, nem mérhető. Hogy gyűjtöttunk, vagy csak világítottunk, az később derül ki.” ... „Ha az utcán utánam szalad két gyerek és közlik velem, hogy újra megjelent Illyés Gyula Petőfiről írott könyve, boldog vagyok, mert tudom, hogy ez már nemcsak nekem, hanem nekik is fontos!”

Fontos az is, hogy Petőfi az iskolában című kötet a pedagógus segítőjeként minden iskolában és minden pedagógus könyvtárában ott legyen.

Dr. Waldmann József

A JATE Pedagógiai Tanszékének *Eredmény mérés az iskolában* című sorozatában jelent meg ez a könyv, amelynek sokszorosított változata szűkebb szakmai körökben és a kísérleti felmérésekben részt vevő pedagógusok körében már mintegy két éve ismeretes. A szerzőnek ilyen módon alkalma nyílt arra, hogy az olvasóitól, munkatársaitól kapott észrevételeket, javaslatokat, buzdításokat megfontolja és amikor egyetértett velük, érvényesítse is azokat most megjelent munkájában.

A tanulók tudásának az eddiginél pontosabb, objektivebb értékeléséről, ellenőrzéséről hazánkban mintegy tíz esztendője folynak élénkebb viták. A pedagógusok kutatják a tudásszintmérés olyan korszerű és hatékony eszközeit, amelyek fokozzák az oktatómunka eredményességét, alaposságát és lehetővé teszik a hiányosságok mielőbbi, de felesleges erőfeszítések nélküli pótlását. Az ilyen irányú igény hívta életre ezt a munkát is, amelynek a szerzője a sajátos hazai viszonyokra alkalmazva elemzi a témát.

Bevezetésében rövid elvi alapvetést nyújt a témazáró tudásszintmérő lapok céljáról, funkciójáról és főbb sajátosságairól. Ezután három fejezetre és egy függelékre tagolódik.

A *témazáró mérőlapok készítése* című fejezet előbb valamely adott téma (tematikus egység) strukturális és mennyiségi elemzésének kérdéseit boncolgatja, majd a kérdések és feladatok megszerkesztésével, végül pedig a mérőlapok összeállításával és előzetes kipróbálásával foglalkozik. Mindenütt sok-sok gyakorlati példá-

val világítja meg a tárgyalt kérdéseket és a javasolt megoldásokat.

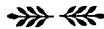
A második fejezet, *A témazáró mérőlapok értékelő rendszerének kidolgozása* ismerteti valamely tantárgy mérőlaprendszerének kialakítási folyamatát az országos reprezentatív felmérés megszervezésétől kezdve a tudásszint országos helyzetképének feltárásáig.

A *témazáró mérőlapok használatának gyakorlati kérdései* című fejezet praktikus tanácsokat nyújt a mérésre való felkészüléssel, a mérés lebonyolításával, a mérőlapok javításával, az egyes tanulók tudásszintjének és érdemjegyének meghatározásával, végül az osztály és az évfolyam tudásszintjének tartalmi elemzésével kapcsolatban.

A könyv *Függelékében* ismertetéseket olvashatunk a legfontosabb ajánlott irodalomról, kipróbált mintákat láthatunk az általános iskolai nyelvtan, élővilág, kémia, fizika, számtan-mértan és a középiskolai kémia, biológia, fizika tantárgyak egyes témáinak mérőlapjairól, javítókulcsaikkal együtt. Végül táblázatot találunk az osztályzattá alakítás kulcsának megválasztásához.

Miként ebből a rövid ismertetésből is megítélhető, ez a munka sok hasznos segítséget nyújt a pedagógusoknak a témazáró mérőlapok elvi és gyakorlati problémáinak alapos megismeréséhez, de haszonnal forgathatják a pedagógiai kutatói, a tanterv-kidolgozásával, a tankönyvek írásával és bírálatával foglalkozó szakemberek is.

Dr. Gazsó István

Lengyel Dénes: Régi magyar mondák

A magyar mondavilág kedvelt olvasmánya fiatalságunknak. Ismertek Benedek Elek, Jókai Mór, Móra Ferenc gyűjteményeiből.

Lengyel Dénes könyvében a teljes magyar mondavilágot adja: a hun mondákat, a honfoglalás mondáit, a királymondákat egészen a Mátyásról szóló történetekig.

Történetin megérződik hiteles forrásainak, a krónikáknak, majd a népmondáknak más-más fajta stílusa.

A kötetet krónikáinkból vett színes és fekete-fehér illusztrációk díszítik.

(Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1972.)

Szepes Mária: Pöttyös Panni betedhét országban

Panni nagy útra készül. Hetedhétországba. Felveszi legszebb csillagpöttyös ruháját. Táskájába csomagolja fényképezőgépét, zseblámpáját. Még nagyítót és mérőszalagot is.

De hol van Hetedhétország? — Ott, ahol az ember akarja... Míg azonban Pöttyös Panni és Kockás Feri erre a felfedezésre jut, sok kalandot él át.

(Móra Könyvkiadó, Budapest, 1973.)

Vidor Miklós: Szököár

A második világháború bonyolult társadalmi viszonyai közepette tizennégy-tizenhat éves fiúk bandába verődnek, majd bűnözőkké válnak.

Bomló, zilált otthoni körülmények is okai, hogy a fiatalok erre az útra sodródnak. A döntő próbát azonban egyéniségük szerint állják ki.

A különbek átvágják magukat, a gyengébbek, a hitványabbak elsüllyednek.

A regény több kiadásban jelent meg eddig. Az új kiadást az író átdolgozta s így még kiérleltebb formában jelenik meg.

(Kozmosz Könyvek, 1972.)